

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU
Școala Doctorală Științe ale Educației**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 37.091:811.135.1**

SCÎNTEI LILIANA

**FORMAREA LA ȘCOLARUL MIC A COMPETENȚEI DE
RECEPTARE A MESAJULUI ORAL PRIN STRATEGII DE
ASCULTARE ȘI COMPREHENSIVNE**

**Specialitatea 532.02 - Didactică școlară
(Limba și literatura română)**

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2025

**Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”
a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău**

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. Corina ZAGAIEVSCHI, dr. în pedagog., conf.univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” - **președintele comisiei**
2. Ludmila ARMAȘU-CANȚÎR, dr. în filol., conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” - **conducător de doctorat**
3. Constantin ȘCHIOPU, dr. hab. în pedagog., prof.univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – **referent oficial**
4. Simona Mîoara MARIN, dr. hab. în șt. ale ed., prof.univ., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România– **referent oficial**
5. Angela TELEMAN, dr. în pedagog., conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” - **referent oficial.**

Susținerea va avea loc pe **14 martie 2025, la ora 12.00** în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Rezumatul lucrării și teza de doctorat pot fi consultate pe pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (<https://www.anacec.md/ro/technical-staff/evaluations>).

Rezumatul a fost expediat pe data de 12 februarie 2025.

Autoare: Liliana SCÎNTEI _____

Conducător științific:

Ludmila ARMAȘU-CANȚÎR _____
dr. în filologie, conf. univ.

Președintele comisiei:

Corina ZAGAIEVSCHI _____
dr., conf. univ.

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI	9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI	30
ADNOTARE.....	32
ADNOTATION.....	33

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Comunicarea este unanim privită de către cercetători ca una dintre abilitățile-cheie ale secolului al XXI-lea, care influențează în mod direct raporturile fiecăruia cu lumea. La nivel personal, abilitățile de comunicare sunt asociate cu menținerea sănătății fizice și mentale, stabilirea de bune relații sociale și personale, modelarea viziunii identitare despre sine, exprimarea credinței și a spiritualității, satisfacerea necesităților instrumentale. Comunicarea în limba maternă constituie pilonul fundamental pentru formarea și cultivarea unui spectru larg de competențe, fiind implicată în asimilarea cunoștințelor și capacităților specifice tuturor disciplinelor școlare. Este astfel justificată preocuparea sistemelor de educație și a școlilor pentru dezvoltarea acestei competențe și îmbunătățirea permanentă a practicilor educaționale. În centrul acțiunii se află profilul absolventului, un ideal pe care școala are misiunea de a-l atinge, înzestrând fiecare elev cu instrumentele care îi permit o activă, responsabilă și creativă inserție socioprofesională.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Deși foarte importantă pentru eficientizarea comunicării interpersonale și pentru dobândirea capacităților instrumentale de bază, problema receptării mesajului oral nu a fost cercetată suficient în spațiul românesc, ceea ce a condus la umbrirea ei de către celelalte competențe în documentele curriculare de tip reglator (programe școlare, manuale, materiale curriculare). Competența de comunicare în limba română, în cadrul noii paradigme educaționale, centrată pe formarea competențelor, a fost abordată de către: Vl. Pâslaru [25], C. Șchiopu [34; 35], A. Pamfil [23], V. Goia [11], F. Sâmișăian [30], A. Hobjilă [12; 13; 14], C. Crăciun [9], I. Neacșu, A. Damian [21], prin opere de referință în didactica limbii și literaturii române pe diferite trepte școlare. Unele preocupări privind dezvoltarea didacticii oralului și formarea competenței de receptare a mesajului oral la vârsta școlară mică se regăsesc în lucrările apărute în ultimele decenii. F. Sâmișăian consideră că datorită statutului de domeniu nou al didacticii limbii, didactica oralului nu este încă bine structurată și produce *„cele mai multe dificultăți în activitatea la clasă”* [30, p. 129]. Despre metodică organizării activităților de receptare a mesajului oral, C. Crăciun susține că este *„Nu suficient consolidată în țările cu tradiție, puțin cunoscută la noi și rar aplicată”* [9, p. 156]. Aspecte privind competența de

receptare orală, ca parte a comunicării în limba română, se regăsesc în lucrările științifice ale cercetătorilor: A. Pamfil [24] – principiile specifice formării capacității de comunicare orală la clasele primare, A. Hobjilă [12; 13] – repere în formarea ipostazei de receptare-decodare-interpretare a mesajului, C. Crăciun [9], F. Sâmihăian [30], M. Norel [22] – didactica oralului, activități specifice, E. Platon, L. I. VasIU, E. Păcurar [27] – evaluarea competențelor de comunicare orală.

Scopul receptării orale și scrise este același - înțelegerea mesajului - de aceea comprehensiunea este cel mai analizat construct atunci când vorbim despre formarea competențelor de receptare a textului. Domeniul lecturii este bogat în studii privind comprehensiunea ca fază de prim contact cu universul textului, în care se produce „*înțelegerea coerentă și substanțială a sensului literar*” [35, p. 115]. C. Șchiopu menționează că aceasta este un proces important, implicând formarea unei înțelegeri asupra evenimentelor, personajelor, diferențelor și similarităților, a vocabularului folosit de autor și a tuturor elementelor structurale ale operei literare [idem, p. 79]. Analiza în profunzime a nuanțelor și suprapunerilor de sensuri în termenii de comprehensiune, înțelegere, interpretare se regăsește în lucrările cercetătorilor: C. Parfene [23], Vl. Pâslaru [25], C. Șchiopu [34; 35], E.M. Szekely [33], V. Mih, C. Mih [19], M. C. Petrovici [26] etc., preocupați de stabilirea principiilor, nivelurilor și metodologiei receptării textului literar. Fără comprehensiune, textul nu poate fi interpretat, iar sensul deplin al acestuia rămâne ascuns receptorului. Instruirea bazată pe stimularea proceselor de înțelegere este prioritară la școlarul mic, receptarea mesajului și interpretarea sensului fiind îngreunate în absența înțelegerii. Lucrări apărute în spațiul românesc tratează pe larg aspecte privind receptarea și înțelegerea: K. Cain [4] analizează diferențele dintre capacitățile fundamentale de receptare evidențiind legătura dintre ele, P. Vianin [36] explică procesele cognitive și metacognitive implicate în înțelegere, I. Albușescu [1] prezintă problematica instruirii pentru înțelegere în contextul analfabetismului funcțional. Strategiile didactice centrate pe receptare și comprehensiune au făcut obiectul lucrărilor publicate de: C. Șchiopu [35], T. Cartaleanu, V. Goraș-Postică, L. Handrabura [5], I. Neacșu, A. Damian [21], M. Stanciu [31], A. Mancaș, D. Stoicescu, L. Sarivan [16] etc.

Prin activități de ascultare și comprehensiune, elevii pot fi dirijați să înțeleagă un text pe care nu l-ar putea parcurge singuri, construind cunoștințe sau aplicând ceea ce știu deja în contexte noi, trezindu-le curiozitatea și crescând motivația pentru lectura ulterioară.

Toate aceste deziderate și orientări ne-au condus la identificarea **problemei de cercetare**, care constă în identificarea reperelor teoretice și practic-aplicative ale formării competenței de receptare a mesajului oral la disciplina limba și literatura română în clasele primare, la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, prin valorificarea textului literar narativ.

Scopul cercetării este de a determina reperele teoretico-praxiologice care fundamentează formarea competenței de receptare a mesajului oral (CRMO) la limba și literatura română, nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, prin valorificarea potențialului textului literar narativ și a strategiilor bazate pe ascultare și comprehensiune.

Obiectul cercetării îl reprezintă procesul de formare a CRMO prin folosirea textului literar narativ și a unor strategii bazate pe ascultare și comprehensiune.

Ipoteza pe care se întemeiază cercetarea: valorificarea textului literar narativ, a strategiilor didactice bazate pe ascultare și comprehensiune și a resurselor digitale va avea efecte pozitive asupra înțelegerii mesajului ascultat.

Obiectivele cercetării:

O1.Sintetizarea evoluției și conceptualizărilor noțiunii de competență de receptare a mesajului oral din perspectiva instruirii la limba și literatura română.

O2.Analiza conceptului de comprehensiune a textului ascultat prin evidențierea proceselor cognitive implicate în înțelegere.

O3. Identificarea principiilor pedagogice și metodologice de formare a CRMO prin valorificarea textului literar narativ și strategiilor pentru ascultare și comprehensiune.

O4.Analiza documentelor curriculare, a opiniilor și practicilor profesorilor privind formarea CRMO.

O5.Diagnosticarea nivelului de înțelegere a textului narativ ascultat la elevii de clasa a II-a.

O6.Elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”* ca resursă didactică eficientă.

Metodologia cercetării științifice. Operaționalizarea conceptelor este realizată printr-un ansamblu de *metode teoretice* (documentarea științifică, analiza și sinteza, compararea, modelarea teoretică și generalizarea), *metode cantitative* (ancheta pe bază de chestionar, probă de evaluare), *metode calitative* (experimentul, analiza de conținut a produselor curriculare), *metode de analiză* (interpretarea rezultatelor experimentului) și

metode statistice de colectare și prelucrare a datelor folosind programul SPSS, abordarea multiplă oferind posibilitatea de a identifica aspecte reprezentative ale receptării orale și de a oferi o analiză în profunzime a competenței de receptare orală.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în configurarea bazei teoretice – concepte, teorii, modele, idei cu privire la formarea competenței de receptare a mesajului oral la limba și literatura română în clasele primare; abordarea textului literar narativ extins dincolo de nivelul de 120 de cuvinte la care programa școlară situează cititorul independent la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, ca resursă didactică pertinentă pentru formarea CRMO; valorificarea metodologiei de formare a CRMO în concordanță cu noua conceptualizare a competenței de comunicare și schimbarea de paradigmă în didactica LLR și a resurselor digitale ca elemente definitorii pentru dezvoltarea capacităților de a asculta și a înțelege discursul oral; elaborarea și validarea experimentală a eficienței unui *Model pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”* pentru formarea CRMO.

Problema științifică soluționată prin cercetare constă în clarificarea aspectelor teoretice și metodologice care contribuie la formarea CRMO, având în vedere scopul principal al ascultării – construirea sensului mesajului receptat și valorificarea potențialului textului literar narativ într-un model pedagogic de comunicare-receptare validat experimental.

Semnificația teoretică a cercetării este dată de: complexitatea CRMO și necesitatea operaționalizării ei în cadrul formal, cu clarificarea numeroaselor concepte integrate; fundamentarea teoretică a metodologiei de formare a CRMO, având în vedere factorii externi, care țin de mediul fizic și de emițător și strategiile didactice care pot optimiza ascultarea și înțelegerea mesajului; evidențierea unei abordări a CRMO pe baza unui model de comunicare-receptare care să integreze componentele receptării orale și cadrele de formare a unei competențe.

Valoarea aplicativă a cercetării este relevată de dimensiunile structurale inovatoare cuprinse în cercetarea experimentală: setul de texte literare narative extinse peste nivelul de 120 de cuvinte, contexte stimulative de formare a CRMO, selectate prin aplicarea cerințelor psihopedagogice, lingvistice, pragmatice și metodice; stabilirea nivelului de formare a CRMO la elevii din clasa a II-a pe baza înțelegerii textului literar narativ ascultat; intervenția în baza *Modelului pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”* ce urmărește formarea CRMO folosind strategiile de ascultare și comprehensiune descise; produsul intervenției pedagogice, blogul [ADDA](#)

atelieradda.blogspot.com) ca resursă didactică optimizatoare, folosită pe parcursul cercetării la clasele din lotul experimental, pentru formarea CRMO la elevii din clasa a II-a.

Implementarea rezultatelor științifice a fost asigurată prin demersuri teoretice și practice la nivelul învățământului primar ca profesoară; în activitățile metodice susținute în calitate de metodist al Inspectoratului Școlar Județean Galați; prin activitatea didactică desfășurată la disciplinele: *Psihopedagogie pentru clasa pregătitoare și Modele și strategii educaționale centrate pe elev*, în cadrul specializării *Pedagogia învățământului primar și preșcolar* la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România.

Publicații la tema tezei: 3 articole științifice în reviste cu recenzenti, 8 texte de comunicări la conferințe internaționale, 5 articole în publicații didactice; un blog cu resursele create și utilizate în etapa de formare experimentală.

Volumul și structura tezei: Teza cuprinde adnotările în limbile română și engleză, lista de abrevieri, introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 147 pagini de text de bază, bibliografie din 250 de titluri, 15 anexe. În textul tezei se regăsesc 32 de tabele și 24 de figuri.

Termenii-cheie: competență de receptare a mesajului oral, strategii de ascultare, strategii de comprehensiune, procese cognitive, procese metacognitive.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea cuprinde actualitatea și importanța temei de cercetare, situația în domeniu și interogațiile care au condus la formularea problemei de cercetare. De asemenea, este formulat scopul cercetării, se stabilește ipoteza de lucru, sunt prezentate obiectivele care orientează demersul întreprins și sunt descrise reperele epistemologice și metodologia cercetării. În legătură cu toate acestea, sunt evidențiate elementele de noutate și originalitate științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a cercetării, precum și modul în care a fost asigurată implementarea rezultatelor științifice.

Capitolul 1, *Fundamente teoretice privind competența de receptare a mesajului oral*, include traiectul evoluției conceptului de competență de receptare a mesajului oral și particularitățile acesteia în predarea LLR prin abordarea comunicativ-funcțională. Este dezvăluită esența acestei competențe pornind de la explorarea unor modele teoretice pentru a surprinde componentele relevante și factorii care influențează receptarea și înțelegerea mesajului. Sunt analizate conceptele de ascultare și comprehensiune și teoriile cognitive privitoare la construirea sensului în receptarea orală și scrisă, evidențiindu-se relația dintre comprehensiunea discursului oral și scris. Modelele teoretice ale înțelegerii argumentează că citirea și ascultarea împărtășesc procese cognitive comune. Ascultarea depășește astfel cadrul competențelor orale, putând fi inclusă și în curriculum de lectură ca o capacitate ce se dezvoltă timpuriu, având un rol important în înțelegerea citirii și prevenirea analfabetismului funcțional. Acest demers de cercetare subliniază relevanța strategică a îmbunătățirii capacităților de ascultare și înțelegere a informației verbale, ca fundament nu numai al comunicării interpersonale ci și pentru facilitarea procesului de învățare pe termen lung. Formarea CRMO este incompletă dacă se abordează doar ascultarea în comunicarea conversațională, astfel privându-i pe elevi de o instruire care să solicite mobilizarea cunoștințelor lingvistice, generale, a proceselor cognitive și a strategiilor metacognitive implicate în înțelegerea verbală, așa cum se întâmplă atunci când este valorificat potențialul textului literar.

Documentarea și analiza teoretică a problemei privind formarea CRMO a confirmat existența acesteia în spațiul românesc și internațional. Mai multe studii despre ascultare au identificat și explicat nevoia de construire a unor modele teoretice despre ascultare și înțelegere. Didactica

oralului este un domeniu insuficient consolidat, iar studiul teoretic a confirmat nevoia de implementare a unor strategii didactice centrate pe optimizarea ascultării și comprehensiunii. Un astfel de demers a necesitat elaborarea unei definiții operaționale a CRMO, sistematizarea componentelor și atributelor acesteia într-o strânsă interdependență a caracteristicilor care țin de emițător, de receptor și de mediul fizic. Modelele înțelegerii bazate pe procesare ascendentă și descendentă și teoria cognitivă integrată a comprehensiunii în citire și ascultare au permis valorificarea potențialului textului literar narativ ca resursă pentru formarea CRMO la școlarul mic, la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale.

Capitolul 2, *Competența de receptare a mesajului oral: vectori de acțiune la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale la limba și literatura română*, prezintă abordarea metodologică a soluționării problemei de cercetare într-o multiplă determinare: rolul narațiunii în evoluția școlarului mic, curriculumul și metodologia specifică domeniului de studiu și practica didactică. Sunt prezentate progresele în dezvoltarea cognitivă a școlarului mic stabilind conexiuni între limbaj, nivelul dezvoltării vocabularului, ascultare și înțelegere. Este evidențiat rolul literaturii și în special al textului narativ, considerat „*trusă de instrumente*” [37, p. 15] în dezvoltarea personalității copilului, evidențiindu-se importanța instruirii pentru dezvoltarea abilităților de limbaj oral, în special a înțelegerii textului ascultat. Autocontrolul receptării și exprimării personale este un factor, dar și o condiție a dezvoltării competențelor orale. La 6 ani copilul este capabil să participe la activități de ascultare a poveștilor înregistrate sau citite de către adult și să se implice activ în discuții, exprimându-și propria opinie. El solicită explicații atunci când întâlnește cuvinte necunoscute, poate formula răspunsuri și întrebări [15, p. 54-55]. În primele clase primare, performanța atinsă în înțelegerea mesajului ascultat „*va depăși performanța în ceea ce privește măsurarea capacității de înțelegere a limbajului scris*” [32, p. 122] până când se dezvoltă capacitatea de receptare a mesajului scris. Abilitățile de înțelegere a textului ascultat se transferă ulterior în înțelegerea textului citit, mai ales atunci când este vorba despre același tip de text.

Experiența de peste 30 de ani în predarea limbii și literaturii române în învățământul primar ne-a permis să analizăm critic-constructiv Curriculumul Național din România și Republica Moldova pe domeniul comunicare orală-ascultare, la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, unde am observat unele puncte slabe. Programa școlară pentru disciplina limba și literatura română nu stabilește o legătură clară între ascultare și

citire, ca abilități de receptare ce pot fi abordate integrat. De asemenea, faptul că elevii au abilități superioare de înțelegere a textului ascultat, față de textul citit, nu conduce la o diferențiere în curriculum a textelor destinate ascultării, respectiv, citirii. Comprehensiunea/înțelegerea textului ascultat, nu se regăsește în conținuturile domeniului comunicare orală la clasa a II-a. Textele propuse în manuale sunt accesibile elevilor aflați în stadii incipiente de dezvoltare a competenței de receptare a mesajului scris. Ele au o structură narativă simplă, cu un singur eveniment și puține detalii, astfel că nu permit formularea mai multor predicții și angajarea în înțelegere prin diverse tipuri de sarcini. Aceste texte sunt folosite preponderent de cadrele didactice și pentru formarea competenței de receptare a mesajului oral, așa cum s-a constatat în urma analizei asupra practicilor de predare ale profesorilor.

Analiza critic-constructivă a curriculumului, a practicilor și opiniilor profesorilor cu privire la formarea CRMO, ca investigații preliminare, au stat la baza construirii unui model de comunicare-receptare. Strategiile de instruire propuse pentru formarea CRMO creează contexte de învățare ludică, activ-participativă, colaborativă, bazată pe tehnologie.

Acestea integrează metode centrate pe ascultare și comprehensiune descrise în lucrări de didactică.

Tabelul 1. Strategii didactice

<i>Strategii de optimizare a ascultării și comprehensiunii prin intermediul textului literar narativ</i>		
Strategii didactice	Metode și procedee	Funcții
Învățare ludică	Metode centrate pe ascultare Activitatea dirijată de ascultare și gândire Jocul-dramatizare Jocul de rol Jocul didactic	- dezvoltarea gândirii și a abilităților de anticipare - dezvoltarea progresivă a atenției și a concentrării - dezvoltarea abilităților de ascultare activă - stimularea motivației și a interesului pentru ascultare
Învățare activ-participativă	Exercițiile-joc Activitățile practice Interviul Reflecția dirijată Autoevaluarea	- formarea atitudinilor pozitive față de ascultare - îmbunătățirea capacității de înțelegere a textului ascultat - dezvoltarea abilităților de formulare a întrebărilor
Învățare bazată pe tehnologie	Metode centrate pe comprehensiune Predicțiile	- organizarea logică a informațiilor din text

Învățare colaborativă	Brainstormingul	- înțelegerea relațiilor dintre elementele prezente în text
	Taxonomia interogării	- vizualizarea elementelor textului pentru îmbunătățirea retenției
	Problematizarea (situația-problemă)	- aplicarea cunoștințelor și abilităților în situații practice
	Harta euristică	- conștientizarea propriului proces de învățare și a progresului
	Harta textului	
	Banda desenată	
	Repovestirea	

Constatăm, așadar, că textul literar narativ și implementarea unor strategii pentru optimizarea ascultării și comprehensiunii sunt centrale în acest demers de cercetare experimentală, având ca scop formarea CRMO.

Implicit, observăm că textul literar narativ întrunește anumite particularități de ordin psihopedagogic, lingvistic, pragmatic și metodic.

Criterii psihopedagogice:

- să corespundă particularităților de vârstă;
- să satisfacă interesul elevilor;
- să dezvolte motivația pentru învățare;
- să contribuie la dezvoltarea cognitivă și emoțională.

Criterii lingvistice:

- să favorizeze dezvoltarea/ activizarea vocabularului;
- să permită introducerea sau fixarea unor norme sau reguli gramaticale.

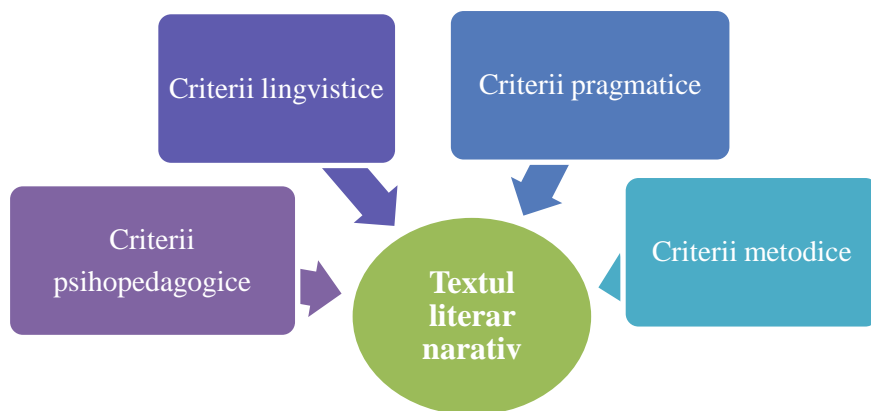

Fig.1. Criterii de selecție a textelor literare narative

Criteria pragmatice:

- să aibă un conținut care să permită discuții semnificative și conexiuni cu experiența de viață, pentru dezvoltarea personală a copiilor;
- să contribuie la formarea culturii generale.

Criteria metodice:

- să permită, prin dimensiune și structură, activarea proceselor de înțelegere, prin inferențe la nivel local și global;
- să susțină avansarea mai multor predicții pe parcursul ascultării, prin elementele de surpriză încorporate;
- să aibă o durată de ascultare potrivită predării limbii materne de aproximativ 5-8 min;
- să faciliteze abordarea integrată a deprinderilor de ascultare, vorbire, citire, scriere;
- să permită deschideri transdisciplinare.

În acest context, *Modelul pedagogic de comunicare-receptare bazat pe ascultare și comprehensiune* -, „MC-RBAC” este un model complex care cuprinde mai multe cadre corelate, situate în contextul conceptual și metodologic și care fundamentează această competență din perspectiva centrării pe textul literar narativ și pe strategii de ascultare și comprehensiune:

1. **Cadrul conceptual** de formare a competenței de receptare a mesajului oral, inclusiv, teorii, principii, paradigme și concepte științifice care constituie fundamentul epistemic al curriculumului; prevederile Curriculumului Național; conținuturile pentru formarea acestei competențe, implicit textul literar narativ extins, a cărui valoare pentru formarea acestei competențe a fost optimizată prin aplicarea unor principii psihopedagogice, pragmatice, metodice și lingvistice de selectare.

2. **Cadrul de acțiune**, perspectiva metodologică a modelului, este componenta cea mai complexă, constituită dintr-un sistem de strategii, metode, procedee, forme de organizare, precum și modul în care acestea sunt corelate pentru a genera un proces activ și constructiv de formare a competenței. Cadrul metodologic integrează învățarea activ-participativă, colaborativă, ludică, bazată pe tehnologie pentru optimizarea ascultării și a comprehensiunii. Metodele și procedeele folosite au rolul de a stimula atenția și memoria, de a activa procesele cognitive și metacognitive implicate în înțelegere. În același timp, abordarea ludică și cea bazată pe tehnologie cresc interesul și motivația copiilor pentru activitate.

3. **Cadrul de resurse** pentru formarea CRMO cuprinde *resursele interne* mobilizate de receptor, dar și *resursele externe* folosite. Complexitatea unei competențe este dată de numărul mare de resurse pe care elevul le utilizează pentru a îndeplini o sarcină de lucru. Resursele interne includ cunoștințele lingvistice, contextuale și generale ale receptorului, procesele cognitive și metacognitive implicate în înțelegere, atenția și motivația de a asculta. Resursele externe sunt acele caracteristici ale emițătorului, sau ale sursei care sprijină receptarea optimă (tonul, ritmul, volumul, dicția, accentul, gestică și mimica) și mijloacele de învățământ, inclusiv cele digitale, care asigură instruirea. Mediul fizic poate sprijini ascultarea și comprehensiunea, dar poate fi și o barieră în calea acestora.

Receptarea informației de detaliu este nivelul cel mai dificil al activității de receptare și presupune ca elevii să fie familiarizați cu tipul de text ascultat, înțelegerea detaliilor fiind posibilă prin reprezentarea concretă a personajelor, acțiunilor și atributelor acestora. Această sarcină complexă este accesibilă dacă receptorul este familiarizat cu vocabularul, are cunoștințe generale care să îi permită înțelegerea și are o reprezentare globală a textului, adică este familiarizat cu modelul situației.

Textul literar narativ și implementarea unor strategii pentru optimizarea ascultării și comprehensiunii sunt centrale în acest demers de cercetare experimentală, având ca scop formarea CRMO, un construct multidimensional având o importantă componentă cognitivă formată din acele procese interne pe baza cărora se produce înțelegerea mesajului. Înțelegerea este influențată de componente afective, ca interesul, motivația, convingerile personale și stările interne.

În susținerea ipotezei cercetării noastre, propunem *Modelul pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC”, care comportă un caracter aplicativ etapizat, funcțional, coerent, conceput ca un instrument util în elucidarea obiectivelor cercetării (Fig.2).

Menționăm, că acest model pedagogic de comunicare-receptare, bazat pe ascultare și comprehensiune, este un model complex care cuprinde mai multe cadre corelate, situate în contextul conceptual și metodologic care fundamentează această competență din perspectiva centrării pe textul literar narativ și pe strategii pentru ascultare și comprehensiune. Complexitatea modelului este dată de numărul mare de interacțiuni între componentele sale:

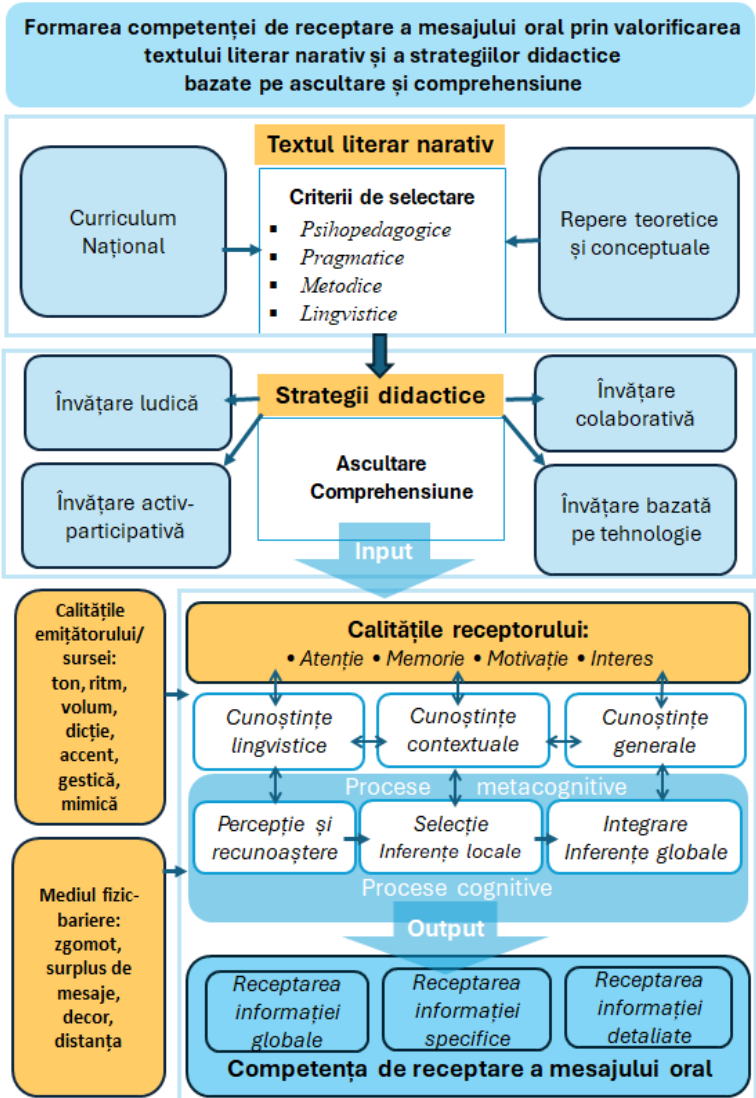

Fig. 2. Modelul pedagogic de comunicare-receptare, bazat pe ascultare și comprehensiune, „MC-RBAC”

Așadar, componentele *Modelului pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC”, prin interacțiuni complexe, asigură receptarea comprehensivă a textului literar narativ ascultat pe cele **trei nivele**: înțelegerea globală, înțelegerea selectivă și înțelegerea unor detalii importante conducând la formarea CRMO.

Respectiv, complexitatea *Modelului pedagogic* elaborat este dată de numărul mare de interacțiuni dintre componentele sale.

Capitolul 3, Demersul experimental privind formarea la școlarul mic a competenței de receptare a mesajului oral prin strategii de ascultare și comprehensiune, tratează problema cercetării din perspectivă experimentală și este dedicat prezentării experimentului pedagogic și a programului de dezvoltare experimentală a CRMO, realizat prin implementarea *Modelului pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC”. Este prezentat designul metodologic al cercetării, grupul implicat în cercetare și etapele experimentului desfășurat prin aplicarea modelului propus, implicit analiza statistică și sintetizarea datelor obținute experimental pentru a confirma și valida eficiența unui model pedagogic bazat pe ascultare și comprehensiune în formarea CRMO la clasa a II-a, disciplina limba și literatura română, la nivelul CCAF.

Designul experimental al cercetării a inclus trei etape: pre-experimentală, experimentală și post-experimentală.

Scopul principal al acestui studiu a fost de a implementa o serie de demersuri didactice, în cadrul disciplinei limba și literatura română, pe baza textelor literare narative selectate și a strategiilor centrate pe ascultare și comprehensiune, urmărind un eventual efect de optimizare a receptării orale.

Obiectivele studiului experimental desfășurat au vizat:

- explorarea atributelor textelor literare adecvate pentru formarea CRMO în CCAF;
- valorificarea textului literar narativ ca resursă didactică pentru exersarea ascultării și comprehensiunii;
- abordarea în ansamblu a competenței de receptare a mesajului oral, incluzând cunoștințele lingvistice, abilitățile și atitudinile;
- formarea receptorului competent prin strategii didactice specifice;
- creșterea performanțelor elevilor de clasa a II-a în înțelegerea textului ascultat;
- optimizarea fiecărei categorii de abilități implicate în înțelegere;
- familiarizarea elevilor cu diferite tipuri de ascultare determinate de scopul ascultării;

- îmbunătățirea atitudinilor manifestate de elevi în comunicarea interpersonală la nivelul clasei;
- valorificarea aplicațiilor digitale ca resurse didactice stimulative care favorizează învățarea activă, metacogniția și evaluarea formativă.

Variabilele independente cuprind: texte literare narative selectate în corelare cu anumite criterii metodico-științifice, strategii didactice bazate pe ascultare și comprehensiune, resurse digitale.

Variabila dependentă o reprezintă nivelul înțelegerii textului narativ ascultat.

Tabelul 2. Atributele eșantionului experimental

<i>Eșantionul experimental</i>	<i>Număr de elevi</i>	<i>Etapa pre-experimentală</i>	<i>Etapa experimentală</i>	<i>Etapa post-experimentală</i>
Grupul experimental (Școala Gimnazială „M. Costin”, Galați, România)	75 elevi de clasa a II-a (3 clase)	septembrie, 2023	octombrie 2023 – mai 2024	iunie 2024
Grupul de control (Școala Gimnazială „M. Costin”, Galați, România)	76 elevi de clasa a II-a (3 clase)	septembrie, 2023	octombrie 2023 – mai 2024	iunie 2024

În învățământul primar din România nivelurile de performanță sau nivelurile calitative ale unei competențe sunt: minimal, mediu și maximal [17, p. 193]. În Republica Moldova există trei niveluri de performanță: „independent” (i), „ghidat de învățător” (g) și „cu mai mult sprijin” (s) [18, p. 8]. Descriptorii de performanță folosiți în cadrul cercetării au fost descriși de B. Rațiu și C. Leu [28]:

Tabelul 3. Descriptori de performanță

<i>Descriptorul nivelului</i>	<i>Abreviere</i>	<i>Indicatori de performanță</i>	<i>Descriere</i>
Integrat (maxim)	I	90% - 100%	Nivel care permite transferul abilităților în situații noi.
Funcțional (optim)	F	70% - 80 %	Nivel care permite funcționarea optimă. Necesită consolidare.
Emergent	E	50% - 60%	Nivel care necesită dezvoltare.
Remedial	R	Sub 50 %	Nivel de alertă care necesită strategii de intervenție pentru recuperare și remediere.

Etapa pre-experimentală. Proba de evaluare, aplicată elevilor de clasa a II-a din cele două grupuri (experimental și de control) a stabilit nivelul de înțelegere a textului ascultat printr-o probă concepută după modelul testelor standardizate PIRLS pentru procesele de înțelegere a lecturii (a fost adăugată o secțiune de înțelegere a vocabularului și a fost mărită dimensiunea textului). În etapa pre-experimentală a fost folosită o narațiune din literatura română pentru copii, cu durata de aproximativ 5 min. Naratiunea a fost citită cu voce tare copiilor din cele două grupuri, de către aceeași persoană, cu atenție la volumul vocii, viteză și prozodie. Nu au fost proiectate imagini în timpul ascultării, deoarece acestea ar putea favoriza apariția „unei duble semnificații: una dezvoltată prin discursul vizual, alta prin cel verbal” [29, p. 180].

Pentru o mai fidelă reprezentare a fiecărui eșantion, am analizat valorile cantitative și calitative obținute de fiecare grup.

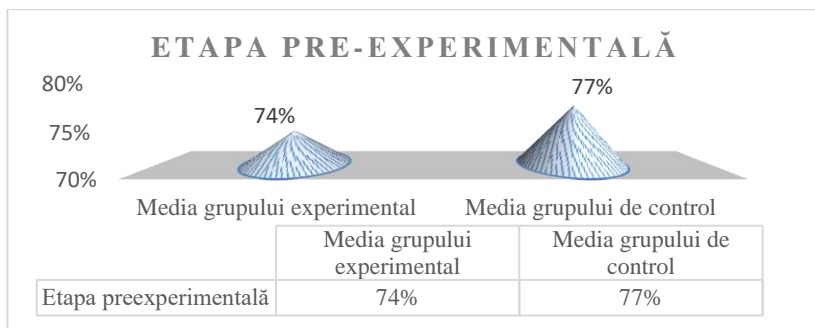

Fig.3. Valori medii cantitative (etapa pre-experimentală)

Valorile medii cantitative sunt apropiate în cele două grupuri, elevii din grupul experimental având o medie aritmetică de 74 de puncte, iar cei din grupul de control situându-se la valoarea de 77 de puncte la înțelegerea textului ascultat.

Tabelul 4. Valori calitative (etapa pre-experimentală)

Grupul experimental						
Nivel	Clasa a II-a A		Clasa a II-a D		Clasa a II-a E	
	25 elevi		25 elevi		25 elevi	
	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%
<i>Integrat</i>	5	20%	11	44%	3	12%
<i>Funcțional</i>	14	56%	10	40%	17	68%
<i>Emergent</i>	6	24%	4	16%	4	16%
<i>Remedial</i>	0	0%	0	0%	1	4%

Rezultatele arată că cei mai mulți dintre elevii (aproximativ 80% la fiecare clasă) au un nivel cel puțin funcțional la înțelegerea textului literar narativ ascultat.

Tabelul 5. Valori calitative (etapa pre-experimentală)

Grupul de control						
Nivel	Clasa a II-a B		Clasa a II-a C		Clasa a II-a F	
	24 elevi		26 elevi		26 elevi	
	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%
<i>Integrat</i>	9	37%	11	42%	11	42%
<i>Funcțional</i>	10	42%	10	38%	9	35%
<i>Emergent</i>	3	13%	3	12%	6	23%
<i>Remedial</i>	2	8%	2	8%	0	0%

La elevii din grupul de control au fost înregistrate rezultate asemănătoare. Faptul că aproximativ 80% dintre elevii au un nivel cel puțin

funcțional, optim pentru înțelegere, permite utilizarea textelor de complexitate și dimensiuni mai mari în formarea CRMO, comparativ cu cele folosite pentru formarea competenței de receptare a mesajului scris.

Testul (U) Mann-Whitney a fost folosit pentru a compara dacă scorurile la testarea inițială între grupurile de control și experimental nu înregistrează diferențe semnificative. Valoarea U obținută este 2439.000, iar valoarea p (Asymp. Sig. 2-tailed) este 0.117.

Întrucât valoarea $p > 0.05$, nu există suficiente dovezi statistice pentru a respinge ipoteza de nul. Astfel se poate deduce că diferențele dintre scorurile mediane ale grupului experimental și grupului de control la testul inițial nu sunt semnificative din punct de vedere statistic. Absența unei diferențe semnificative între cele două grupuri la testul inițial sugerează că, înainte de implementarea intervenției, elevii din grupul experimental și cei din grupul de control au avut niveluri de competență similare.

Etapa experimentală. Aplicarea la clasele din lotul experimental a *Modelului pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC” a respectat următoarele etape:

1. Selectarea surselor de input lingvistic (texte narative și emisiuni pentru copii) folosind criterii obiective.
2. Conceperea strategiilor didactice bazate pe ascultare și comprehensiune, crearea de conținut digital și publicarea pe blogul ADDA (atelieradda.blogspot.com)
4. Instruirea profesorilor privind folosirea la clasă a resurselor create.
5. Valorificarea textelor narative, a strategiilor didactice, a resurselor digitale în activități didactice pentru formarea CRMO.
6. Testarea post-experimentală
7. Analiza rezultatelor și a efectelor acestora asupra nivelului competenței vizate.

Menționăm că modelul se bazează pe strategii didactice în cadrul cărora sunt centrale metodele și procedeele pentru optimizarea ascultării și a comprehensiunii. Resursele digitale create au fost integrate în blogul care reprezintă o resursă educațională deschisă, pusă la dispoziție elevilor din grupul experimental.

Așadar, receptarea textului se desfășoară în patru etape, linear structurate, de jos în sus, realizându-se permanent reevaluări și reanalizări, de sus în jos, în raport cu realitatea, așteptările și noua înțelegere a textului, într-un proces interactiv, automatizat. Recunoașterea (sunete, grafie, cuvinte), aprecierea coerenței globale a textului, comprehensiunea textului

ca unitate lingvistică, interpretarea textului în contextul creat sunt cele patru etape menționate în CECRL [3, p. 78]. Textul literar narativ ascultat a fost valorificat în cadrul cercetării pentru formarea CRMO printr-un model în **patru faze**:

I. *Pregătirea pentru ascultarea textului* stimulează interesul și atenția elevilor, pentru o mai bună reținere și înțelegere a textului. Predicțiile sunt un pas preliminar în procesul de receptare. Ele se fundamentează pe impresii subiective și stări emoționale, contribuind la crearea unei disponibilități favorabile pentru ascultare și înțelegere. Această fază are drept scop construirea unei viziuni generale asupra temei, o apreciere asupra ideii principale sau a unor elemente cheie ale textului. Anticiparea și planificarea sunt strategii metacognitive folosite.

II. *Ascultarea textului* este momentul în care se restructurează cunoștințele generale prin asimilarea unor noi experiențe cognitive sau afective, a unor date despre contextul tematic abordat. Informația este procesată ascendent sau descendent.

III. *Dezvoltarea comprehensiunii textului ascultat* este etapa centrată pe înțelegerea textului ascultat. Comprehensiunea poate activa trei niveluri ale înțelegerii: înțelegerea globală, înțelegerea selectivă sau înțelegerea unor detalii importante [3, p. 132].

IV. *Exersarea integrată a competențelor* (post-ascultarea) este etapa în care capacitățile de comunicare sunt abordate integrat. Se pot desfășura activități de vorbire, scriere și citire, legate de textul ascultat. Reflecția și autoevaluarea sunt strategiile metacognitive folosite în această etapă.

Astfel, în lucrare am prezentat mai multe metode, procedee, exemple de sarcini de lucru și aplicații digitale pentru dezvoltarea capacităților de ascultare și comprehensiune, care au fost folosite în etapa experimentală. Materialele create au fost publicate pe blog.

Tabelul 6. Demersuri didactice

Strategia predominantă	Metode și procedee bazate pe ascultare și comprehensiune	Textul literar narativ suport	Resurse digitale
Învățare colaborativă	Brainstorming: <i>Lucruri mici, aparent ne semnificative, dar foarte importante</i>	<i>Sarea în bucate</i> de Petre Ispirescu	https://ateli-eradda.blogspot.com/2023/09/sa

	<p>Predicții pe baza titlului</p> <p>Activitate practică: <i>Cu sare sau fără sare?</i></p> <p>Activitate dirijată de ascultare</p> <p>Autoevaluare</p> <p>Învățarea prin cooperare (sarcini diferențiate: ilustratori, scriitori, analiști, interogatori)</p>		rea-in-bucate.html
Învățare activ-participativă	<p>Exercițiu-joc: <i>Cuvântul săptămânii</i> (mașinărie)</p> <p>Tabelul predicțiilor</p> <p>Activitatea dirijată de ascultare</p> <p>Taxonomia interogării</p> <p>Banda desenată</p>	<i>Mașinăria de vise</i> , din vol. <i>Cartea Curajului</i> de Adina Rosetti	https://ateli-eradda.blogspot.com/2023/12/ma-sinaria-de-vise-adina-rosetti.html
Învățare ludică	<p>Exercițiu-joc: Rebus</p> <p>Exercițiu-joc: <i>Păsări din țara noastră</i></p> <p>Activitatea dirijată de ascultare</p> <p>Exerciții de vocabular: Cuvinte cu același înțeles/ Cuvinte cu înțeles opus</p> <p>Exercițiu-joc: <i>Propoziții incomplete</i></p> <p>Autoevaluare</p>	<i>Cioc! Cioc!</i> de Emil Gârleanu	https://ateli-eradda.blogspot.com/2022/04/bl-og-post.html

Etapa post-experimentală. Retestarea s-a realizat la finalul clasei a doua. Pentru proba de evaluare a fost folosit un text literar narativ de 780 de cuvinte, durata ascultării fiind de aproximativ 6.30 min, textul fiind superior celui folosit în etapa pre-experimentală ca durată, dimensiune și complexitate.

După intervenția în baza modelului propus, 95% dintre elevii din grupul experimental au un nivel cel puțin optim de înțelegere.

Tabelul 7. Valori calitative (post-experimental)

<i>Grupul experimental</i>						
Nivel	Clasa a II-a A		Clasa a II-a D		Clasa a II-a E	
	25 elevi		25 elevi		25 elevi	
	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%
<i>Integrat</i>	15	60%	18	72%	15	60%
<i>Funcțional</i>	9	36%	7	28%	7	28%
<i>Emergent</i>	1	4%	0	0%	3	12%
<i>Remedial</i>	0	0%	0	0%	0	0%

În grupul de control 66 % dintre elevi au cel puțin un nivel funcțional de receptare orală, care le permite să asculte și să înțeleagă un text de 780 de cuvinte și aproximativ 6.30 min.

Tabelul 8. Valori calitative (post-experimental)

<i>Grupul de control</i>						
Nivel	Clasa a II-a B		Clasa a II-a C		Clasa a II-a F	
	24 elevi		26 elevi		26 elevi	
	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%	Nr. elevi	%
<i>Integrat</i>	3	12%	3	11%	9	35%
<i>Funcțional</i>	12	50%	13	50%	10	38%
<i>Emergent</i>	7	30%	8	31%	7	27%
<i>Remedial</i>	2	8%	2	8%	0	0%

Înainte de a analiza efectele intervenției educaționale, a fost necesară verificarea dacă scorurile la probele pre- și post-experimentale prezintă diferențe semnificative. A fost utilizat **testul (U) Mann-Whitney**, un test neparametric care compară performanțele generale la retest între două grupuri independente: grupul experimental și grupul de control. Testul se folosește pentru identificarea diferențelor în valoarea unui parametru între eșantioane mici [18, p. 73]. Tabelul de ranguri arată următoarele: grupul experimental (N = 75) are o medie a rangurilor de **95.98**, iar suma rangurilor este de 7198.50. Grupul de control (N = 76) are o medie a rangurilor de **56.28**, iar suma rangurilor este de 4277.50. Aceste valori sugerează că elevii din grupul experimental au obținut, în medie, scoruri mai mari la retest în ceea ce privește performanțele generale, comparativ cu elevii din grupul de control.

Rezultatele testului statistic sunt: Mann-Whitney U = 1351.500, Z = -5.994, Asymp. Sig. (2-tailed) = 0.000. Rezultatele testului Mann-Whitney U indică o diferență semnificativă statistic între grupul experimental și

grupul de control în ceea ce privește performanța generală de receptare a mesajului oral la retest. Valoarea p de 0.000 (Asymp. Sig. 2-tailed) este sub pragul de semnificație de 0.05, indicând că ipoteza nulă (care afirmă că nu există diferențe între cele două grupuri) poate fi respinsă.

Diferența semnificativă observată între cele două grupuri demonstrează că programul a fost eficient, iar rezultatele sugerează că elevii din grupul experimental au obținut performanțe superioare la proba de evaluare în comparație cu cei din grupul de control, care nu au beneficiat de această intervenție.

Concluzie finală: Ca rezultat al implementării *Modelului pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC”, care valorifică textul literar narativ, extins dincolo de nivelul la care elevii de clasa a II-a pot citi independent, elevii din grupul experimental au demonstrat niveluri mult mai mari ale înțelegerii textului ascultat, capacitate semnificativ ameliorată la nivel de:

- recunoaștere a vocabularului și a informațiilor esențiale;
- identificare a semnificației pe baza informațiilor explicite și implicite;
- interpretare și integrare a ideilor și informațiilor din textul ascultat.

Probele de evaluare aplicate în etapa pre-experimentală în experimentul pedagogic desfășurat atestă faptul că aproximativ 80% dintre cei 151 de elevi implicați au cel puțin un nivel funcțional, optim pentru înțelegerea unui text narativ ascultat, dacă durata ascultării este de aproximativ 5 min, iar dimensiunea textului de aproximativ 500 de cuvinte.

Rezultatele au scos în evidență că receptarea orală este o competență relativ formată la vârsta de 8 ani ceea ce permite utilizarea textelor literare narative extinse peste nivelul la care elevii citesc independent pentru dezvoltarea cunoștințelor și abilităților lingvistice, dar și a proceselor cognitive care asigură înțelegerea, achiziții care se consolidează și constituie baza dobândirii competențelor scrise. În același timp, este importantă dezvoltarea comprehensiunii folosind texte mai mari și mai complexe, aspect care va optimiza înțelegerea conținuturilor la nivelul ciclului curricular următor.

Un text situat sub nivelul înțelegerii produce din copil „*un candidat sigur la experiența pluriformă a plictiselii*” [10, p. 71] și va conduce la subdezvoltarea abilităților intelectuale în raport cu înzestrarea personală. Substimularea apare ca urmare a registrului experiențial limitat în conținut, a lipsei de antrenare a nivelurilor superioare ale înțelegerii și simțirii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea experimentală a urmărit determinarea modalităților de eficientizare a formării competenței de receptare a mesajului oral la școlarul mic la limba și literatura română, prin valorificarea potențialului textului literar narativ, extins peste nivelul la care elevii de clasa a II-a citesc independent, și a strategiilor didactice bazate pe ascultare și comprehensiune.

Astfel, în baza rezultatelor înregistrate în cadrul experimentului pedagogic și a prelucrării cantitative și calitative a datelor, am formulat următoarele concluzii, raportându-ne la obiectivele inițiale:

1. Prin studierea problemei științifice, s-a determinat, în privința conceptului de competență de receptare a mesajului oral, că aceasta reprezintă un element central al competenței de comunicare în limba română, insuficient abordat în literatura pedagogică din România și Republica Moldova, fapt care generează dificultăți de transpunere în practică. A fost reconceptualizată CRMO prin elaborarea unei definiții operaționale și identificarea elementelor componente ale receptării orale.

2. S-a investigat corelația dintre comprehensiunea discursului oral și scris pentru a identifica diferențele și procesele comune implicate în înțelegere.

3. S-a argumentat științific rolul receptării orale la vârsta școlară mică și relevanța textului literar narativ în curriculum pentru dezvoltarea CRMO la nivelul CCAF. În urma analizei critic-constructive a programelor școlare și practicilor profesorilor la clasă am criticat practica utilizării textului simplificat atât pentru a fi ascultat, cât și pentru a fi citit, bazându-ne pe considerente psihologice și pedagogice. Din punct de vedere pedagogic, utilizarea aceluiași text pentru ambele activități nu ține cont de dezvoltarea în ritmuri diferite a celor două competențe de receptare. Din punct de vedere psihologic, această practică nu răspunde nevoilor diferite ale elevilor: unii pot avea dificultăți în înțelegerea verbală, iar alții întâmpină probleme la citirea fluentă. Adaptarea mijloacelor folosite pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui elev este esențială pentru a asigura incluziunea și echitatea în educație. Un avantaj important al acestei cercetări este că a evidențiat nivelul funcțional-optimal format al competenței de receptare a mesajului oral la elevii de clasa a II-a. Acest rezultat sugerează că, în această etapă, elevii au capacitatea de a asculta și de a înțelege texte mai complexe atât ca durată, cât și ca dimensiune. Acest fapt deschide oportunitatea de a folosi ascultarea ca o modalitate eficientă de dobândire a cunoștințelor, capacităților și atitudinilor care sunt inaccesibile elevilor prin lectură

independentă din cauza limitărilor legate de competența lor de receptare a mesajului scris.

4. S-au identificat teorii și experiențe din didactica domeniului *Limbă și comunicare*, cu privire la formarea CRMO, și au fost selectate strategii didactice bazate pe ascultare și comprehensiune, făcând însă trecerea de la învățarea activ-participativă și colaborativă către predarea ludică și predarea care integrează tehnologia pentru a stimula imaginația, interesul și înțelegerea copiilor din generația Z. În conformitate cu sintetizările realizate, s-a elaborat *Modelul pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC”, model care asigură implementarea programei școlare de limba și literatura română pe domeniul de conținut *Comunicare orală (ascultare, vorbire, interacțiune)*. Aplicațiile digitale create și utilizate în cadrul cercetării sunt disponibile pe blogul ADDA (Atelier Dirijat De Ascultare) <https://atelieradda.blogspot.com/> pe care îl propunem ca produs al cercetării.

5. A fost realizat planul proiectului de cercetare prin identificarea etapelor, grupurilor experimentale, metodelor de cercetare și instrumentelor folosite, variabilelor implicate, elaborându-se indicatori și descriptori pentru a determina nivelul de formare a CRMO la elevii de clasa a II-a.

6. Rezultatele obținute la probele de evaluare și analiza comparativă a rezultatelor la etapa pre-experimentală și post-experimentală au indicat o creștere semnificativă a performanței generale în înțelegerea textului narativ ascultat la elevii din grupul experimental, comparativ cu cei din grupul de control, demonstrând eficiența *Modelului pedagogic de comunicare-receptare*, „MC-RBAC” bazat pe ascultarea și comprehensiunea textului.

7. Rezultatele înregistrate pe cale experimentală confirmă ipoteza cercetării și contribuie la soluționarea problemei investigate: analiza unui spectru larg de conceptualizări ale competenței, în general, și ale competenței de comunicare în limba română, clarificarea aspectelor teoretico-praxiologice ale formării CRMO, operaționalizarea acestei competențe prin definirea și evidențierea componentelor implicate în receptarea orală, identificarea factorilor și resurselor care contribuie la formarea ei.

În temeiul analizelor teoretice și rezultatelor experimentale, luând în considerare beneficiile activităților de ascultare și comprehensiune a textului literar narativ ascultat ca resursă care asigură dezvoltarea multidimensională a școlarului mic, considerăm oportune câteva recomandări:

1. *Profesorilor care predau limba și literatura română*: este recomandabil ca procesul de formare a unei competențe să debuteze cu sarcini globale

(ascultarea textului literar narativ, în această cercetare) pentru că acestea permit înțelegerea scopului învățării și vor da sens exercițiilor ulterioare, concentrate pe fixarea sau dezvoltarea unor aspecte deficitare, identificate prin evaluare.

2. *Autorilor de curriculum*: domeniului de conținut *Comunicare orală* (*ascultare, vorbire, interacțiune*) i se poate adăuga, la nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, ascultarea și comprehensiunea textului literar narativ (mai mare de 120 de cuvinte), deoarece elevii implicați în cercetare au demonstrat, la etapa pre-experimentală, că 80% dintre ei au deja cel puțin un nivel funcțional, care le permite să asculte și să înțeleagă optim un text de aproximativ 5 min.

3. *Instituțiilor de învățământ superior*: calitatea lecturii cu voce tare este un factor care influențează înțelegerea discursului ascultat. Tonul, ritmul, dicția, accentul, volumul și înălțimea vocii sprijină sau obstrucționează receptarea corectă, comprehensibilă. Mijloacele paraverbale și cele nonverbale contribuie la captarea atenției, legată la rândul ei de receptare și înțelegere. De aceea formarea profesorilor pentru învățământul primar și preșcolar pe domeniul artele spectacolului (arta actorului) le-ar deschide un câmp vast, formator de deprinderi practice, stimulator al imaginației și al competenței de comunicare, direcție pe care o recomandăm pentru programele de formare inițială.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBULESCU, I. *Instruirea bazată pe înțelegere. Cum îi sprijinim pe elevi să învețe eficient*. București: Didactica Publishing House, 2020. 198 p. ISBN 978-606-048-291-8
2. BOSTAN, M. Aplicarea Testului (U) Mann-Whitney la prelucrarea rezultatelor experimentale privind studierea cursului universitar „Teoria grafurilor”. În: *Proceedings of the 29th Conference on Applied and Industrial Mathematics, Education CAIM 2022*, Chisinau, Moldova, August 25-27, 2022. pp.72-78. ISBN 978-9975-76-401-8
3. *Cadrul european comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare. Comitetul Director pentru Educație “Studierea limbilor și cetățenia europeană”* (traducere Moldovanu, Gh.) – Ch.: S. n., 2003 (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”). – 204 p. ISBN 9975-78-259-0
4. CAIN, K. *Abilitatea de a citi: dezvoltare și dificultăți*. (traducere de Ionescu, T., Sidor, A., Vasc, D.). Cluj-Napoca: ASCR, 2012. 333 p. ISBN 978-606-8244-62-4
5. CARTALEANU, T., GORAȘ-POSTICĂ, V., HANDRABURA, L. *Depășirea dificultăților la lectură și scriere: Ghid pentru învățători și părinți*. Coord. Centrul Educațional “Pro Didactica”, 2007. 127 p. ISBN 978-9975-901-53-6
9. CRĂCIUN, C. *Metodica predării limbii române în învățământul primar*, ediția a VII-a reeditată. Deva: Emia, 2020. 163 p. ISBN 978-973-753-493-4
10. CREȚU, C. *Psihopedagogia succesului*. Iași: Polirom, 1997. 229p. ISBN 973-683-010-1
11. GOIA, V. *Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2002. 288 p. ISBN 973-35-1332-6.
12. HOBJILĂ, A. *Comunicare, discurs, teatru*. Iași: Institutul European, 2012. 210p. ISBN 978-973-611-925-5
13. HOBJILĂ, A. *Elemente de didactica a activităților de educare a limbajului*. Iași: Institutul European, 2008. 250p. ISBN 978-973-611-525-7.
14. HOBJILĂ, A. *Limba română. Repere teoretice și aplicații*. Iași: Institutul European, 2012. 256p. ISBN 978-973-611-918-7.
15. IONESCU, M.(coord.) *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*. București: Vanemonde, 2010. 88p. ISBN 978-973-1733-16-6
16. MANCAȘ, A., STOICESCU, D., SARIVAN, L. *Provocarea lecturii. Ghid metodologic pentru dezvoltarea competenței de receptare a textului scris*. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 2013. 192 p. ISBN 978-973-30-3593-0
17. MANOLESCU, M. *Referențialul în evaluarea școlară*. București: Editura Universitară, 2015. 353p. ISBN 978-606-28-0265-3
18. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar clasele I-IV. Chișinău, 2019. *Aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1468 din 13.11.2019*
19. MIH, V., MIH, C. *Strategii de optimizare a activității de comprehensiune a citirii*. În: *Perspective, nr 1 (24)*. 2012. pp. 2-15. Disponibil: http://www.anpro.ro/html/date/p24_2012_articol.pdf
20. NEACȘU, I. *Neurodidactica învățării și psihologia cognitivă. Ipoteze. Conexiuni. Mecanisme*. Iași: Editura Polirom. 2019. 191p. ISBN 978-973-46-7849-5
21. NEACȘU, I., DAMIAN, A. *Lectura și formarea competențelor lectorale*. București: Editura Universitară. 2021. 208 p. ISBN 978-606-28-1269-0

22. NOREL, M. *Didactica predării limbii și literaturii române pentru învățământul primar*. Brașov: Grupul Editorial Art. 2010. 248 p. ISBN 973-124-497-6
23. PĂRFENE, C. *Literatura în școală*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, 289p. ISBN 973-9312-01-2
24. PAMFIL, A., *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*. București: Editura Art. 2016. 376 p. ISBN 978-606-710-419-6.
25. PĂSLARU, VL. *Introducere în teoria educației literar-artistice* (Ediția a II-a, revăzută) București: Sigma, 2013. 198 p. ISBN 978-973-649-875-6
26. PETROVICI, M., C. *Înțelegere versus interpretare, comprehensiune versus explicație*. În: *Astra Salvensis*. Revista de istorie și cultură, an II, nr.3. 2014. pp.168-170. Disponibil: <https://astrasalvensis.eu/blog/mdocs-posts/22-merima-carmen-petrovici-understanding-versus-interpretation-comprehension-versus-explanation/>
27. PLATON E., VASIU L.I., PĂCURAR, E. *Evaluarea competențelor de comunicare orală în limba română-ciclul primar (EVRO-PI)*. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2015. 205 p. ISBN 978-606-17-0691-4
28. RAȚIU, B., LEU, N. *Standarde și descriptorii de performanță. Limba și literatura română (clasa a V-a)*. București: Editura Intuitex, 2022. 44 p. ISBN 978-606-8681-54-2
29. SĂRĂCUȚ, C. *Text și ilustrație în literatura pentru copii*. În: Onojescu, M., Pamfil, A. (coord.) *Lecturi specifice. Suporturi hermeneutice*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2016. 300p. ISBN 978-606-17-1110-9
30. SĂMIHĂIAN, F. *O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev*. București: Art, 2014. 407 p. ISBN 978-606-710-005-1
31. STANCIU, M. *Strategii didactice interdisciplinare utilizate pentru motivarea elevilor în lecția de literatură*. București: Editura Universitară, 2021. 251 p. ISBN 978-606-28-1351-2
32. STICHT G., T. et. al. *Auditing and Reading: A Developmental Model*. Publicat: *Human Resources Research Organization* (HumRRO), 1974. 145 p. Fără ISBN Disponibil: <https://eric.ed.gov/?id=ED097641>
33. SZEKELY, E., M. *Strategii și modele de comprehensiune vs. Interpretare a textului*. În: *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, 2015, vol.1.pp. 423-436. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=409756>
34. ȘCHIOPU, C. *Metodica predării literaturii române*. Chișinău: S.n. 2009. 332 p. ISBN 978-9975-901-91-8
35. ȘCHIOPU, C. *Opera literară: receptare și interpretare*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2022. 223 p. ISBN 978-9975-3207-4-0
36. VIANIN, P. *Ajutorul strategic pentru elevii cu dificultăți școlare. Cum să-i dai elevului cheia reușitei?* Cluj-Napoca: Editura ASCR. 2011. 405 p. ISBN 978-606-8244-17-4
37. WEST, S., R., SAROSY, J. *Cum să le spunem povești copiilor*. (traducere Bădescu, A.). București: Editura Litera, 2022. 192p. ISBN 978-606-33-8931-3

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice indexate în baze de date internaționale:

1. SCÎNTEI, Liliana. Listening in Primary School – The Connection Between Listening, Comprehension and Expressive Reading. În: *Revista Românească Pentru Educație Multidimensională*, 2023, nr. 15(3), 419-431. p-ISSN: 2066-7329 | e-ISSN: 2067-9270 Disponibil online: <https://doi.org/10.18662/rrem/15.3/774>
2. ARMAȘU-CANȚÎR, Ludmila, SCÎNTEI, Liliana. Oral message reception at the early school age. Ways of approaching the literary text. In: *ACROSS*, 2022, nr. 5(2), pp. 30-36. ISSN -ISSN 2602-1463. Disponibil online: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7853883>
3. SCÎNTEI, Liliana. Formarea competenței de receptare a mesajului oral prin valorificarea textului literar narativ. În: *Univers Pedagogic*, 2025, nr.1, pp.15-24. ISSN 1811-5470

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice:

4. ARMAȘU-CANȚÎR, Ludmila, SCÎNTEI, Liliana. Formarea competenței de receptare orală la școlarul mic prin intermediul tehnicilor de ascultare activă. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Învățământul preșcolar. Învățământul primar*, 26-27 februarie 2022, Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2022, Vol. 4, pp. 137-142. ISBN 978-9975-76-382-0. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153238
5. SCÎNTEI, Liliana. Dezvoltarea competenței de ascultare prin activități ludice și resurse educaționale digitale. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*, Ed. Ediția a XI-a, 7 octombrie 2022, Bălți. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2022, Ediția 11, Vol. II, pp. 26-31. ISBN 978-9975-50-296-2. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/172091
6. SCÎNTEI, Liliana. Proiect de activitate didactică bazată pe ascultare activă și comprehensiune. În: Conferința Internațională *Diversitatea disciplinelor din cadrul sistemului științelor educației*, C.C.D Neamț, UPSC “Ion Creangă”, 30.03.2022, vol. cu referenți științifici *Diversitatea disciplinelor din cadrul sistemului științelor educației* pp.372-381 ISBN 978-606-667-240-5.
7. SCÎNTEI, Liliana. Autoevaluarea și autoreglarea procesului de ascultare la școlarul mic. In: *Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: provocări și soluții*, Ed. 1, 18-19 august 2022. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2022, pp. 350-359. ISBN 978-9975-76-417-9 (PDF). Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/176001

8. ARMAȘU-CANȚÎR, Ludmila, SCÎNTEI, Liliana. Abordarea strategiilor dramatice pentru optimizarea competenței de receptare orală. In: *Science and education: new approaches and perspectives*, Ed. 25, 24-25 martie 2023. Chișinău: (CEP UPSC, 2023, Seria 25, Vol.2, pp. 241-246. ISBN 978-9975-46-783-4. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/188392
9. SCÎNTEI, Liliana. Facilitating text reading using listening skills and digital technology in the primary grades. In: *Identities in the spotlight. Dialogue in a global world: Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology*, Ed. 10, 20-21 mai 2023. Târgu Mureș: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2023, Vol. 10, Comm-c, pp. 277-282. ISBN 978-606-8624-18-1. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/210563
10. SCÎNTEI, Liliana. Theoretical insights and pedagogical impacts on assessing young learners' oral receptive skills. In: *The power of dialogue in a globalized world : Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology*, Ed. 11, 18 mai 2024. Târgu Mureș: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2024, Vol. 11, Comm-a, pp. 200-205. ISBN 978-606-93691-3-5. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/210471
11. SCÎNTEI, Liliana. Navigating through narrative universes - Implications of listening activities in students' multidimensional development. In: *Science and education: new approaches and perspectives*, Ed. 26, 21-22 martie 2024. Chișinău: (CEP UPSC), 2024, Seria 26, Vol.2, pp. 275-283. ISBN 978-9975-46-943-2. Disponibil online: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/214486

ADNOTARE

Școlii Liliana. **Formarea la școlarul mic a competenței de receptare a mesajului oral prin strategii de ascultare și comprehensiune. Teză de doctor în științe ale educației, UPSC, Chișinău, 2025**

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 147 pagini de text de bază, bibliografie din 250 de titluri, 15 anexe, 32 de tabele și 24 de figuri.

Publicații la tema tezei: rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: competență de receptare a mesajului oral, strategii de ascultare, strategii de comprehensiune, procese cognitive, procese metacognitive.

Domeniul de studiu: Științe ale educației

Scopul cercetării este de a determina reperatele teoretico-praxiologice care fundamentează formarea competenței de receptare a mesajului oral la limba și literatura română, nivelul curricular al achizițiilor fundamentale, prin valorificarea potențialului textului literar narativ și a strategiilor bazate pe ascultare și comprehensiune.

Obiectivele cercetării: sintetizarea evoluției și conceptualizărilor conceptului de competență de receptare a mesajului oral; analiza conceptului de comprehensiune a textului ascultat prin evidențierea proceselor cognitive implicate în înțelegere; identificarea principiilor pedagogice și metodologice de formare a CRMO valorificând textul literar narativ și strategii pentru ascultare și comprehensiune; analiza documentelor curriculare, a opiniilor și practicilor profesorilor privind formarea CRMO; diagnosticarea nivelului de înțelegere a textului narativ ascultat la elevii de clasa a II-a; elaborarea și validarea *Modelului pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”* ca resursă didactică eficientă.

Noutatea și originalitatea științifică constau în: configurarea bazei teoretice – concepte, teorii, modele, idei cu privire la formarea CRMO la LLR; abordarea textului literar narativ ca resursă didactică pertinentă pentru formarea CRMO; valorificarea metodologiei de formare a CRMO, în concordanță cu noua conceptualizare a competenței de comunicare și schimbarea de paradigmă în didactică, și a resurselor digitale; elaborarea și validarea experimentală a eficienței *Modelului pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”*.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice importante rezidă în clarificarea aspectelor teoretice și metodologice care contribuie la formarea holistică a CRMO și valorificarea potențialul textului literar narativ într-un model pedagogic de comunicare-receptare validat experimental.

Semnificația teoretică a cercetării este dată de complexitatea CRMO și necesitatea operaționalizării ei în cadrul formal, cu clarificarea numeroaselor concepte integrate; fundamentarea teoretică a metodologiei de formare având în vedere factorii și strategiile didactice care pot optimiza ascultarea și înțelegerea mesajului; evidențierea unei abordări holistice a CRMO pe baza unui model de comunicare-receptare.

Valoarea aplicativă a cercetării este relevantă de dimensiunile structurale inovatoare cuprinse în cercetarea experimentală: setul de texte literare narative, contexte stimulative de formare a CRMO, selectate aplicând cerințe psihopedagogice, lingvistice, pragmatice și metodice; stabilirea nivelului de formare a CRMO la clasa a II-a pe baza înțelegerii textului literar narativ ascultat; intervenția pedagogică în baza *Modelului pedagogic de comunicare-receptare „MC-RBAC”* ce urmărește formarea CRMO folosind strategii pentru ascultare și comprehensiune; produsul intervenției pedagogice, blogul [ADDA \(atelieradda.blogspot.com\)](http://atelieradda.blogspot.com), ca resursă educațională deschisă, optimizatoare.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin activitatea didactică a autoarei în cadrul *Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic (D.P.P.D.)* din Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, comunicări la evenimente științifice naționale și internaționale, publicații științifice și didactice.

ANNOTATION

Scîntei Liliana. **The training of young schoolchildren in the competence of receiving the oral message through listening and comprehension strategies. Doctoral thesis in educational sciences**, UPSC, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 147 pages of basic text, bibliography of 250 titles, 15 appendices, 32 tables and 24 pictures.

Publications on the topic of the thesis: the obtained results have been published in 11 scientific works.

Keywords: ability to receive the oral message, listening strategies, comprehension strategies, cognitive and metacognitive processes.

Field of Study: Educational Sciences

The purpose of the research is to determine the theoretical-praxiological milestones that underpin the formation of the competence to receive the oral message in the Romanian language and literature, in the curricular cycle of fundamental acquisitions, capitalizing on the potential of the narrative literary text based on the listening and comprehension strategies.

Research objectives: the synthesis of the evolution and conceptualizations of the concept of oral message reception competence; the analysis of the concept of comprehension of the listened text by highlighting the cognitive processes involved in understanding; the identification of the pedagogical and methodological principles for CROM training by capitalizing on the narrative literary text and the strategies for listening and comprehension; the analysis of curricular documents, the teachers' opinions and practices regarding CROM training; the diagnosis of the level of comprehension of the narrative text listened to by second-grade students; the development and validation of the "MC-RBAC" Pedagogical Communication-Reception Model as an efficient teaching resource.

The scientific novelty and originality consist in: configuring the theoretical basis - concepts, theories, models, ideas regarding CROM training at RLL; approaching the narrative literary text as a pertinent didactic resource for CROM training; capitalizing on the CROM training methodology, in line with the new conceptualization of communication competence and the paradigm shift in didactics; developing and experimentally validating the effectiveness of the "MC-RBAC" Pedagogical Communication-Reception Model.

The results obtained that contributed to solving the important scientific problem lie in clarifying the theoretical and methodological aspects that contribute to the holistic formation of CROM and capitalizing on the potential of the narrative literary text in an experimentally validated pedagogical communication-reception model.

The theoretical significance of the research is given by the complexity of CROM and the need to operationalize it within a formal framework, with the clarification of numerous integrated concepts; the theoretical substantiation of the training methodology, considering the factors and didactic strategies that can optimize the listening and understanding of the message; highlighting a holistic approach to CROM based on a communication-reception model.

The applied value of the research is revealed by the innovative structural dimensions included in the experimental research: the set of narrative literary texts, stimulating contexts for the formation of CROM, selected by applying psychopedagogical, linguistic, pragmatic and methodological requirements; establishing the level of CROM formation in the second grade based on the understanding of the narrative literary text listened to; the pedagogical intervention based on the "MC-RBAC" Pedagogical Communication-Reception Model that aims to form CROM using listening and comprehension strategies; the product of the pedagogical intervention, the ADDA blog (atelieradda.blogspot.com), as an open resource.

The implementation of the scientific results has been achieved through the author's teaching activity within the *Teacher Training Department* (D.P.P.D), from the "Dunărea de Jos" University in Galați, communications at scientific events, scientific and didactic publications.

SCÎNTEI LILIANA

**FORMAREA LA ȘCOLARUL MIC A COMPETENȚEI DE RECEPTARE A
MESAJULUI ORAL PRIN STRATEGII DE ASCULTARE ȘI
COMPREHENSIUNE**

**532.02 - DIDACTICĂ ȘCOLARĂ
(LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ)**

REZUMATUL

tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar
Formatul hârtiei 60 x 84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj: 50 ex.
Coli de tipar: 1,7
Comanda nr.52

**Centrul Editorial-Poligrafic al UPS „Ion Creangă”
Str. Ion Creangă 1, Chișinău, MD-2069**